

Güýz ýapraklary düşende / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 26 января, 2025

Güýz ýapraklary düşende / hekaýa GÜÝZ ÝAPRAKLARY DÜŞENDE

– Güýz gelse, ýekesiräp, yüregim gysyp başlaýar. Göyä güzaýdan öwüsýän sowuk semal edil ähli umytlarymy dyr-pytrak edýän ýaly.

– Näme beý diýen bolýan. Ýüzüň gülen çagy ýog-a seniň.

– Onyňam dogry welin, güýz gelse hasam beter yekesireýärin. Ýöne welin gynanamok. Sebäbi ýalňyz galan wagtyň has içgin oýlanmaga pursat tapýaryň. Aslynda, herimiz özbaşymyza ýalňyz ýolagçy dälmi? Her kim ömür ýoluna ýalňyz çykyp, menziline ýene ýeke barýar ahyryn.

Ine, şetdaly agaçlary. Şulam bir mahallar özüni güjeňläň bolýardy. Diňe şol durkuna galaýjak ýaly, jöwzaly günlerde baý odundyryp-da. A indi bolsa eşidilmedik hem hiç görülmedik yalan yaly. Gaýtam gury çybyklary bilen ruhuny eýmendirýär. Bu yerlerde ne nardan, ne hozdan, ne beýiden, ne-de üzümdeň hiç zat galmandyr. Diňe şemal ugruna eýläk-beýläk gaýyp ýören gyzyly-saryly altyn ýapraýyklar bar diýäýmeseň, indi bu yere gelerligem galmandyr. Olaryň hemmesem müýnli ýaly gugaryşyp otyr. Nenen müýnli bolmasynlar, olaryň bu pasyllyk ömürleri gutarmadymy näme? Gutaran bolsa, goý müýnürgesinler, duýgylaryna köz basyp, çuňňur gama batsynlar ýa-da öz-özlerinden hasabat sorasynlar. Eýsem bu adaty zat dälmi? Ynha alma agajam şemalyň zarbyna çydam edip bilmän, enaýyja ýapraklaryny ýere gaçyryp başlady. Ýaprak üçin parhy näme, ýokarda-da owadan yerde-de. Men bolsa muna gyýylýaryn. Şunuň ýaly güýzüň aýy hem sowuk günleriniň birinde ýüreginden gopup giden jigerbendini uzak Kawkazyň eteklerinde güllä aldyran enäniň gamgyn-gamgyn yranjyrap «suwdan umyt, guwdan umyt» diýip guýa giden bolmasy şu alma agajynyc ykbaly bilen neneň kybapdaş. Alma nämeden umyt edip yranjyrap otyrka, belli däl. Näme üçindir bilemok, yöne men şonda-da bu agaçlary söydüm. Almany, sary beýini, al-asmana asyl-asyly bolup duran hozy, üzümü, inçejik nar agaçlaryny Düýnki gün ýas ýerine gelen aýal-ebtatlardan az ses etseler-de, men ýene şu agaçlary söydüm.

Merhumyň ýakynlary, goňşulary ýa-da obadaşlary ýas ýerine hökman ses edip barmalydyr. Hala yürekden gelsin, hala gelmesin. Yöne sen duýgudaşlygyňy ile şeýdip görkezäýmelişiň. Dek düýnüň özinde Aman aga pahyr bolaýdy. Ol ömrüniň köp bölegini çopançylykda geçiripdi. Edil çakgynyň tygy ýaly zehini bardy. Ynha çarhyny jarkyldadyp, horjunly eşegini idip gelýändir. Soňam naýynjar mäleşip duran akja owlajyklardan birini çykarar-da, «kelek geçiniňki, maňlaýy sakar geçiniňki, boýny düwmeli mor başlynycky ýa-da öten ýyl süregçiden alnan çal dogyňky» diýip, enesini salgy berip başlar. Ýogsam sürüniň ählisem angor geçidir. Haýsy geçini görkezseň alygyny, şu ýylky owlagyny, naçinji garyndandygyny ýatdan saýrap oturandyr. Pahyr özi ýaman işeňňrdi. Bir görseň Garagözünü tirkäp Ýylanlyda, bir görseň Hajyň köwünde gezip ýörendir. Bir görseňem eşegini odundan mas ýükläp, Ýekesöwütde ecip gelýändir. «Dowar gezegim gutardy» diýip birjik-de dükanyň

agzynda ýa-da goşa bagyň aşagynda oturanyny göräýmersiň. Ahyry ýaşynyň soňunda «indi aýaklarymam diýen edenok» diýip, depelerde daş owratmaga başlapdy. Galyň bende «jaý saljak, kümejik edinjek» diýip, alyp duran son, «bu depäni öz-ä gutarankyrlaryn» diýip, degşen bordy. Ýöne ahry özi gutaryp galdy Düýnki hossarlar, ýakyn-ýatlar hem hut şunun üçin ses edýärdiler-dä. Şonda bu agylar meni şeýle bir eýmendirdi, şeýle bir eýmendirdi welin şu bakja nädip ylgap ýetenimem bilmän galypdyryn. Güýz. Tylla güýz. Özem hut menin ýalnyzlygymyn hasam artyp, möwç alýan pasly. Şonda şu ýaşajyk agaçlaram ýas tutýardy. Ýöne beýle gapyl ýas dälidi. Dine gamlanyardylar, gynanýardylar hem-de öz yanlaryndan zaryn we sessiz iňleýärdiler. Kakam aşaky ýatyrdy üzüm kesýän eken. «Habary yokmyka?» diýip ýanyna bardym.

– Kaka, Aman aga ýogalaýypdyr – diýdim.

Kakam oturan yerinden:

– Eşitdim, eşitdim. Aramyzdan aýryldy pahyr – diýdi-de oňady. Beh, men «ýogaldy» diýdim, kakam bolsa bilgeşleýin diýen ýaly «aramyzdan aýryldy» diýdi. Munuň bir sebäbi bolaýmalydyr. Kakam diline näme gelse ýüzüniň ugruna aýdyp göýberjek adamlardan dälidir. Bir zat diýjek bolýandyr.

Men kän kelle döwdüm: «Näme üçin «ýogalda» derek «aramyzdan aýryldy» diýdikä? Ahry kelesiň ujuny telim okalyp, telim taşlanan galyň kitapdan tapdym. Ýalňyşmaýan bolsam, şol ýerde barlyk hem ýokluk hakda, älem, durmuş hakda iki adam jedelleşýärmikä diýýän. Gaty uzynam ýazylypdyr. Özüne ylymlydyryn öýdüp ýöreniň biri galaktika, planeta, hakynda özüne görä bir näçe delil getirip bularyň bir gün tükenip galjagyny subut etjek bolýardy. Ýöne ýaşuly alym bolsa-da sabyrly eken. Okap otyrkam daşyndan özüm ýadap gitdim. Menem kanagatlanarlyja jogaba garaşyp otyryn, ýogsam bir eýýäm ýogyna ýanjakdym. Jigilerimic biriniň eline düşüp, düşünjesini bulaşdyraýmagy ähtimaldy. Geň ýeri şonda-da şol yerleri üř edip okalypdyr. Ine, şu ýeri bolsa aýratyn bellige alnypdyr. Ýokluk yokdyr. Heý «ýok» diýlen zadyň yokdugyny görkezip bilersiňmi? Hany görkezä? Eger-de «ine şu zat yok» ýa-da «öň bardy, indi bolsa yok boldy» diýip, görkezip bilýän bolsaňyz, onda seniň munyň «ýok» däl-de, barlygyň hut özüdir.

Hä-ä, indi boldy. Indi düşündim kakamyň maksadyna. Bakjamyzdaky agaçlaram, belki, şeýle pikirdedir. Ýapraklary, kesilen şahalary öň bardy. Soňam yok bolmadylar. Belki,

mekanlaryny üýtgedendirler. Sözümiň başynda «ahyry özi gutaryp galaýdy» diýipdim. Ýok, onda ol gutarmady. Aman aganyc durmuşy gaýtam has başgaça we täzeçe başlady ahyryn. Içimizden biri aramyzdan aýrylyp, has ajaýyp, has gözel bir şähre gitse we bize-de şol şäheriň merkezi duralgalaryndan birinde garaşyp, şäheriň in barjamly, tanyml adamlary bilen sizi garşylajakdygyny aýtsa, içimizdäki begenjimizi şeýdip pygan aňladarmydyk? bilen

Belki-de öň ol şäher hakda atamyzdan ýa-da agalarymyzdan haýsy hem bolsa birinden eşiden bolsag-a asla gynanmazdygam, gaýta begenerdik. Şeýle dälmi? Men ýaly sähel çygly şemal öwüsse «güyz geldi» diýip, başyňyzy egip hem ýörmezdiniz. Ýöne meniň atam ol şäherler barada maňa kän gürrüň edip bermedi-dä. Agalarymam näme, ählisem dymma. Ýanyna baryp ýönekeý mesawy gürrüň edenimem ýadyma düşenok. Garaz, gepiň tümmek ýeri barmaly ahyrky pelläm barada bar bilenjelerim goşawujymy dolduryp ýüzüme sylarlyk däl. Şonuň üçinem şol şeýdip ýörşüm.

Jumamuhammet AMANSEÝIDOW. Hekaýalar